

18. november 2020

Høringsvar vedr. udkast til lovforslag om udvidet producentansvar på plastprodukter fra Danmarks Naturfredningsforening, Oceana, Plastic Change, Rådet for Grøn Omstilling og WWF Verdensnaturfonden

Miljøministeriet har 23. september 2020 sendt Forslag til Lov om ændring af lov om miljøbeskyttelse (Implementering af engangsplastdirektivets bestemmelser om udvidet producentansvar og oprydningsansvar) i høring.

Vi vil gerne takke for muligheden for at indgive høringssvar til forslaget.

Vores kommentarer relaterer sig i afsnit I til implementeringen af udvidet producentansvar for engangsplastprodukter, og i afsnit II til implementering af producentansvar for fiskeredskaber, der indeholder plast.

I. Udvidet producentansvar for produkter af engangsplast

Etableringen af udvidet producentansvar for engangsplastik er et væsentlig element i Danmarks implementering af EU's engangsplastdirektiv, og vi hilser overordnet dette udkast til lovforslag velkomment.

Formålet med engangsplastdirektivet er at reducere skadelig plastik i havet. Det fokuserer på engangsplastik fordi engangsplastikprodukter udgør hele 49 % af al havaffald på de europæiske strande. Engangsplastik er produkter, der er designet til at blive brugt én gang og i kort tid, og som har en særlig tendens til at havne i naturen, netop fordi de anvendes on-the-go, og ofte er i letvægtsmateriale, der nemt kan blæse væk. Det er produkter, som er i brug i 10-15 minutter, men kan ende med at eksistere i 100-500 år i havmiljøet med ødelæggende effekter for dyreliv og økosystemer – effekter som endnu er langt fra fuldt belyst.

Implementering af udvidet producentansvar på engangsprodukter er et af de centrale virkemidler til at implementere engangsplastdirektivet nationalt og realisere dets primære formål: at reducere mængderne af engangsplastik, der havner i miljøet, og særligt i havmiljøet.

Det er samtidig klart beskrevet i engangsplastdirektivet, at direktivet med udgangspunkt i EU's affaldshierarki skal fremme "cirkulære tilgange, der giver bæredygtige og giftfrie genbrugsprodukter og genbrugssystemer højere prioritet end engangsprodukter" og at det "først og fremmest sigter på at reducere mængden af produceret affald."

Implementeringen af udvidet producentansvar for engangsplastprodukter i Danmark udgør en betydelig mulighed for at fremme en reel cirkulær økonomi og begrænse mængden af skadelige engangsprodukter i den danske natur.

Det er derfor helt afgørende, at det udvidede producentansvar indrettes på en måde, der sikrer reduktion i brugen af engangsplastprodukter og fremmer genbrugelige alternativer. Dette bør være den overordnede ambition med lovforslaget og det styrende princip i den efterfølgende implementering af ordningen.

Dette bør ligeledes være det styrende princip for implementeringen af det udvidede producentansvar for de engangsprodukter, der er omfattet af engangsplastdirektivet, men stort set ikke berøres i dette udkast

til lovforslag, fordi de kategoriseres som emballage (fx to-go kaffekopper, take-away fødevarebeholdere, indpakning til slik og chips), og derfor rent juridisk og administrativt behandles under ordningen for udvidet producentansvar for emballage, der er fastlagt ved Miljøbeskyttelseslovens § 9 p.

Vores kommentarer til lovforslaget relaterer sig til **3 overordnede anbefalinger** til implementeringen af det udvidede producentansvar for produkter omfattet af engangsplastdirektivet:

- At der fastsættes bindende reduktionsmål for engangsplastprodukter for politisk at sikre efterlevelse af engangsplastdirektivets formål
- At der implementeres graduerede miljøbidrag for kollektive ordninger, der sikrer forbrugsreduktion af engangsprodukter og fremmer genbrugs løsninger
- At producenter afholder de fulde omkostninger forbundet med håndtering, oprydning og oplysning vedr. engangsplastprodukter samt omkostninger forbundet med forsknings- og innovationstiltag, der understøtter design til genbrug og udvikling af genbrugs løsninger og -systemer.

Anbefalinger og konkrete forslag til lovforslaget uddybes i det følgende.

Sæt klare og bindende reduktionsmål for engangsplastprodukter

Vi anbefaler, at der i forbindelse med lovforslaget politisk fastsættes klare mål for at opnå reduktioner af de engangsprodukter, der er omfattet af engangsplastdirektivets artikel 8 om udvidet producentansvar. Dette for at give en klar politisk retning og ramme for den konkrete udførelse af ordningen.

Der er med dette lovforslag tale om en bemyndigelseslov, som i vidt omfang overlader det til ministeren at træffe beslutning om den egentlige indretning af det udvidede producentansvar. Det samme gør sig gældende for de lovgivningsmæssige rammer for det udvidede producentansvar på emballage, som også omfatter produkter omfattet af engangsplastdirektivet. Det er således endnu uvist, hvordan ordningen reelt tænkes implementeret.

Der er derfor – og som minimum – behov for at sætte nogle hegnspele, der sikrer Danmarks efterlevelse af engangsplastdirektivet, og som den til enhver tid ansvarlige minister kan holdes til ansvar for.

Vi anbefaler konkret:

1. Reduktionsmål for drikkebægre (relevant for lovforslagets § 9 s) samt drikkebægre og fødevarebeholdere (omfattet af det udvidede producentansvar for emballage):

Der bør fastsættes **bindende mål om at reducere mængderne af alle engangs-drikke- og fødevarebeholdere med 50 % i 2025 og 80 % i 2030**. Det endelige mål bør være en **fuld udfasning** af disse produkter. Målet bør omfatte drikkebægre omfattet af lovforslaget, såvel som drikkebægre og fødevarebeholdere, som er defineret som emballage, og dermed omfattet af det udvidede producentansvar på emballage. Drikkebægre og fødevarebeholdere, som benyttes 'on-the-go' er blandt nogle af de plasttyper, der findes flest af i den danske natur og som henkastet affald.

Det er et krav i engangsplastdirektivets artikel 4, at medlemsstaterne skal træffe de nødvendige foranstaltninger for at opnå en ambitiøs og varig reduktion af forbruget af disse produkter. Med aftalen 'Klimaplan for en grøn affaldssektor og cirkulær økonomi' fra juni 2020 er der fastsat et mål om 50 % reduktion af visse take-away-emballager af plastik i 2026. Det er ikke beskrevet, hvad 'visse' take-away emballager omfatter. Dette mål bør som minimum suppleres med et reduktionsmål for 2030 og bør omfatte alle produkter i kategorien drikkebægre og fødevarebeholdere. Realisering af målene bør desuden understøttes med konkrete lovgivningsmæssige tiltag blandt andet inden for rammerne af det udvidede producentansvar (jf. kommentarer vedr. graduerede miljøbidrag nedenfor), og ikke alene søgt opnået via et "forpligtende sektorsamarbejde i restaurationsbranchen", som det fremgår af aftaleteksten. Udover tiltag i

regi af det udvidede producentansvar vil vi foreslå, at de nationale reduktionsmål understøttes gennem indførelsen af et lovgivningsmæssigt krav om, at der ikke anvendes engangsservice når mad og drikkevarer indtages 'på stedet' på spisesteder, som f.eks. restauranter og caféer. Lignende krav er allerede indført eller på vej til at blive indført i andre lande, eksempelvis i Frankrig.

Der bør ligeledes indføres en effektiv opfølgings- og sanktionsmekanisme, såfremt de fastsatte reduktionsmål ikke nås.

2. Reduktionsmål for vådservietter (relevant for lovforslagets § 9 t) og indpakningsfolier (omfattet af udvidet producentansvar for emballage):

Der bør desuden fastsættes **konkrete og bindende mål for reduktionen af indpakningsfolier og vådservietter med 25 % i 2025 og 50 % i 2030**. Engangsplastdirektivet stiller krav om, at der skal implementeres udvidet producentansvar på disse produktgrupper. Også her er der behov for at sætte konkrete mål for forbrugsreduktion for at sikre en overordnet styring med implementeringen af direktivet. Indpakningsfolier til chips og chokolade er også blandt de affaldstyper, der findes flest af på danske strande. Vådservietter er et stigende problem både for kloaksystemet og for havmiljøet.

At sætte konkrete reduktionsmål for disse produktkategorier vil være med til at sende et vigtigt signal om behovet for omstilling og for at fremme løsninger, der fokuserer på at minimere emballage og anvende genbrugelige alternativer. Tidshorizonten for at nå de fastlagte mål kan fastlægges på en måde, der sikrer tid til den nødvendige omstilling i de berørte sektorer.

3. Mål for øget genbrug

Reduktion af visse engangsplastprodukter bør ikke erstattes med øget brug af engangsprodukter af andre materialer. Som nævnt ovenfor, er det klart defineret i engangsplastdirektivet, at direktivet har til formål at fremme genbrugelige produkter og genbrugssystemer.

Der er et ressourceforbrug forbundet med alle engangsprodukter, og engangsprodukter, der er lavet af andre materialer end plast, kan ligeledes have skadelig effekt for klima, natur, havmiljø og dyreliv. Det er derfor vigtigt, at engangsprodukter af plast ikke blot erstattes med engangsprodukter af andre materialer. Dette gælder også materialer, som betegnes 'bionedbrydelige' eller 'biobaserede', da disse materialetyper ej heller nedbrydes under de biologiske forhold, som findes i naturen og havmiljøet.

For at sikre en reel udvikling væk fra engangsbrug over til flergangsbrug bør der fastsættes konkrete og bindende mål for mængderne af genbrugelige produkter indenfor de produktkategorier, som engangsplastdirektivet omfatter, herunder navnlig drikke- og fødevarer beholdere, hvor der allerede er udviklet en lang række forskelligartede genbrugsløsninger, herunder pantordninger. Udbredelsen af disse bør understøttes fra politisk side med konkrete mål. Fastlæggelsen af konkrete genbrugsmål vil samtidig være i tråd med EU's emballage- og emballageaffaldsdirektiv artikel 5, der forpligter medlemslandene til at implementere tiltag, der fremmer øget brug af genbrugsemballager og systemer til genbrug af emballager.

Vi foreslår konkret, at der **sættes et mål om, at 80 % af alle drikke- og fødevarer beholdere, der sættes på markedet i 2030 er genbrugelige**. Det gælder både beholdere to-go (emballage), og dem der sælges som produkter i sig selv. Målet er på længere sigt, at 100 % af alle drikke- og fødevarer beholdere er genbrugelige.

Graduerede miljøbidrag for kollektive ordninger, der fremmer genbrug

Det er positivt, at der med lovforslaget lægges op til, at ministeren kan pålægge kollektive ordninger pligt til at graduere de finansielle bidrag fra producenter og importører af engangsplastprodukter (drikkebeholdere

og drikkebægre såvel som vådservietter, balloner og tobaksvarer) på tilsvarende vis som i de øvrige ordninger for udvidet producentansvar.

For at reducere mængden af engangsplast er det helt afgørende, at de graduerede miljøbidrag indrettes på en måde, der tilskynder til reel reduktion (og på sigt udfasning) af engangsplastprodukter, mens de samtidig fremmer produkter, der er designet til genbrug.

Vi foreslår konkret, at der med de graduerede miljøbidrag kræves et højere bidrag for alle produkter, der er designet til engangsbrug, og at dette bidrag afholdes pr. enhed, og ikke baseres på vægt med henblik på at undgå en eventuel uhensigtsmæssig substitution med materialer, der vejer mindre, men ikke har en bedre miljøeffekt. Formålet er at tilskynde producenter til at gå væk fra produktion af engangsprodukter. Det gælder for de produkter, der er omfattet af nærværende lovforslag, såvel som produkter, der er omfattet af det udvidede producentansvar for emballage. Bidraget skal gælde for alle engangsprodukter, uanset materiale, så substitution med engangsprodukter af andre materialer undgås.

Specifikt til §9 s, stk 3:

Ministeren bemyndiges til at fastsætte regler om afholdelse og fordeling af omkostninger forbundet med forpligtelserne under det udvidede producentansvar for drikkevarer og drikkebægre af engangsplast. Bemærkninger til lovforslagets § 9 s, stk 3 slår fast, at ministeren i den forbindelse kan pålægge de kollektive ordninger pligt til at graduere de finansielle bidrag fra producenter og importører.

I bemærkningerne til lovforslagets § 9 s, stk 3 står der: *"De graduerede bidrag skal give incitament til, at producenter af drikkevarer og drikkebægre af engangsplast, producerer produkter, som lettere kan genanvendes. I udmøntningen af de graduerede bidrag kan der eksempelvis lægges vægt på genanvendelsespotentiale, herunder antallet af plasttyper i produkterne, materialesammensætning og plastfarve."*

Vi foreslår, at det indskrives i lovforslagets bemærkninger, at de graduerede bidrag først og fremmest skal indrettes således, at de giver incitament til at producere produkter, der lettere kan *genbruges* og *ikke blot genanvendes*. Dette er i overensstemmelse med Affaldsdirektivets artikel 8 a, stk 4. 2.

Dækning af fulde omkostninger og pulje til innovation af nye løsninger

Hvis det udvidede producentansvar skal have en reel miljøeffekt, skal de ansvarlige producenter have et økonomisk incitament til at mindske mængderne af produkter, der ender som affald og i stedet designe produkter og udvikle nye forretningsmodeller med henblik på genbrug og genanvendelse. Det er derfor vigtigt, at de omkostninger, producenterne skal afholde, reelt dækker de fulde omkostninger forbundet med produkternes affaldshåndtering.

Det er derfor også helt afgørende, at den baseline for henkastet affald og de konkrete oprydningsomkostningsopgørelser, der lægges til grund for implementeringen af ordningen, og som er nævnt i bemærkningerne til lovforslagets § 9 s, stk. 3, afspejler de reelle mængder af henkastede engangsplastprodukter i den danske natur og de omkostninger, der er forbundet med oprydningen.

I forlængelse heraf vil vi også fraråde, at der indføres en bagatelgrænse. Miljøstyrelsens rapport "Kortlægning af emballagemængder og økonomi i det nuværende affaldssystem" fra 2019 viser en negativ sammenhæng mellem størrelsen af bagatelgrænsen og antallet af registrerede virksomheder, hvilket påvirker producentansvarets miljømæssige effekter negativt, og er derfor ikke i tråd med engangsplastdirektivets formål. Derudover indebærer indførelsen af en bagatelgrænse en risiko for, at systemet ikke opfattes som legitimt, da ikke alle skal bidrage til det, og at det bliver sværere for både virksomhederne selv og myndigheder at afgøre, hvilke virksomheder der er omfattet. Begge disse risikoområder har potentiale til at øge producentansvarets administrationsomkostninger samt antallet af

free-riders betydeligt. Vi mener derfor man bør genoverveje indsættelsen af §§ 9 h, stk. 2, 9 s stk. 2 og 9 t, stk. 2

Udover de minimumskrav til afholdelse af omkostninger, der følger af engangsplastdirektivet og affaldsdirektivet, bør det udvidede producentansvar i Danmark samtidig dække omkostninger til forsknings- og innovationstiltag, der understøtter design til genbrug og udvikling af genbrugsløsninger og -systemer. Vi foreslår konkret, at der etableres en årlig pulje til at understøtte forsknings- og udviklingsprojekter. Puljen skal kunne søges af virksomheder, forskningsinstitutioner m.v. og understøtte udviklingen af forretningsmodeller, der bygger på design til genbrug og genbrugsløsninger.

Specifikt til § 9 s, stk 3 :

Lovforslaget giver ministeren bemyndigelse til at fastsætte regler om producenters og importørers afholdelse og fordeling af omkostninger forbundet med opfyldelse af tilbagetagnings-, affaldshåndterings-, oprydning- og oplysningsforpligtelser i forbindelse med affald fra drikkevarebeholdere og drikkebægre.

Vi foreslår konkret, at denne bemyndigelse udvides til også at omfatte regler for afholdelse og fordeling af omkostninger til forskning og innovation, der kan fremme genbrug og genbrugssystemer således, at der i § 9 s, stk 3 tilføjes følgende:

*"Miljøministeren fastsætter regler om producenters og importørers afholdelse og fordeling af omkostninger forbundet med opfyldelse af tilbagetagnings-, affaldshåndterings-, oprydning- og oplysningsforpligtelser i forbindelse med affald fra drikkevarebeholdere og drikkebægre af engangsplast **samt omkostninger forbundet med tiltag til fremme af udvikling af design til genbrug og genbrugssystemer for drikkevarebeholdere og drikkebægre.**"*

Lignende bestemmelser bør tilføjes for engangsplastprodukter omfattet af udvidet producentansvar for emballage.

II. Producentansvar vedr. fiskeredskaber, der indeholder plastik

Den udvidede producentansvarsordning for fiskeredskaber, der indeholder plast, bygger på princippet om at forureneren betaler. Som det fremgår i afsnit 3.1.4.2, er hovedreglen, at producenter skal dække alle omkostninger vedrørende særskilt indsamling, oplysning og data for de produkter, der markedsføres i Danmark. Men fiskeredskaber undtages fra oprydningens ansvar og omkostningerne forbundet hermed.

Dette undrer os i særlig høj grad, da tabte fiskeredskaber (spøgelsesnet) med al sandsynlighed er et udbredt fænomen, også i de danske farvande, og udgør en alvorlig trussel for miljøet og dyrelivet til havs.

Udvidet producentansvar for fiskeredskaber bør omfatte oprydningssomkostninger

Tabte fiskeredskaber, der indeholder plast udgør en af de værste former for forurening i havet, da de kun bliver nedbrudt gradvist med tiden og medvirker til forurening med mikroplastpartikler. Alene tovværket fra redskaberne kan ifølge Welden & Cowey (2017) udskille mellem 0.39 % og 1.02 % (0,62 % i gennemsnit) af tovenes masse per. måned i form af mikroplast. Hvis man som konservativt eksempel mister 1 ton fiskeredskaber i de danske havområder på et år svarer dette således til at havmiljøet tilføres 74 kg ren mikroplast alene i det første år. Samtidig anses fiskeredskaber for at være vedvarende dødsfælder for både havpattedyr, havfugle, fisk og andre hav- og bundlevende dyr. I og med at de kun nedbrydes gradvist kan selve formen af fiskeredskabet i mange tilfælde fortsætte med at indfange bifangster (inkl. konsumfisk), som sidder fast i nettet indtil de omkommer. Det er derfor uforståeligt for os, at der ikke skal opretholdes omkostninger til forureneren for indsamling af henkastet miljøfarligt affald, som spøgelsesnet kan klassificeres som.

Selvom der endnu ikke er officielle opgørelser for omfanget af spøgelsesnet i det danske farvand, er der lavet flere undersøgelser, som påpeger hvor stort omfanget reelt er bl.a. i Norge og Polen. Derudover har der i sommeren 2020 været en frivillig opsamling af spøgelsesnet i Limfjorden, som giver en klar indikation af omfanget. På kun 14 dage har [Levende Hav](#) opsamlet i nærheden af 300 garn bare i Limfjorden. Antallet af garn var svært at tælle præcist, fordi de kom op i store klumper og allerede var delvist nedbrudt, hvilket indikerer, at de har udledt store mængder af mikroplast på bunden af Limfjorden. Den frivillige opsamling af spøgelsesnet var et forsøg på at kortlægge omfanget i et relativt afgrænset område (Nissum Bredning) og i en afgrænset periode (14 dage af 4-6 timers varighed dagligt), men hvor der alligevel er opsamlet ikke mindre end i omegnen af 300 garn. Dette burde give en forståelse for, hvor udbredt problemet reelt er. WWF Verdensnaturfonden har også udført stikprøveundersøgelser af skibsvrag i Kattegat, hvor der blev observeret enorme mængder af tabte garn og trawl. Samtidig har WWF oprettet en [webportal](#), hvor borgere kan indberette observationer af tabte fiskeredskaber. Her findes indberetninger fra alle dele af de danske farvande. Alt tyder derfor på, at de danske farvande bugner med spøgelsesnet. Vi mener derfor, at det er nødvendigt at sikre økonomi til en oprydnings- og forebyggelsesindsats mod spøgelsesnet og andre tabte fiskeredskaber.

Forbedret mærkning og indberetning af tabt udstyr

Der lægges i direktivet fortsat op til at opretholde en egenkontrol med den økonomiske forvaltning samt kvaliteten af de indsamlede og rapporterede data, ligesom det er gældende for indberetning af tabte fiskeredskaber. Men det er dog påfaldende, at de danske myndigheder i perioden 2015-2017 ikke har registreret nogen indberetninger om tabte fiskeredskaber. Det står blandt andet i stærk kontrast til Norge, hvor der eksempelvis i 2015, 2016 og 2017 er blevet indberettet i alt 2435 tabte fiskeredskaber. Ifølge de norske fiskerimyndigheder er 70-80 % af de samlede tabte fiskeriet indsamlet hvert år siden 2010. Dertil skal lægges øvrigt fiskeriaffald. På trods af væsentlige forskelle i omfanget af fiskeri i hhv. Norge og Danmark, virker det påfaldende, at Danmark ikke får flere indberetninger. Det tyder derfor på, at egenkontrol ikke medvirker til et retvisende billede af problemets omfang, og vi mener derfor ikke, at egenkontrollen er tilstrækkelig. Lovgivningen foreskriver, at tab af redskaber, som det ikke lykkes fiskeren at bjerge skal indberettes til myndighederne inden for 24 timer. Dette sker uden bøder eller andre sanktioner. Hvis et redskab derimod senere findes, som viser sig ikke at have været indberettet, kan man tildele fiskeren en bøde. Denne ordning virker dog ikke, fordi redskaberne kun mærkes med ejerinformation få steder på redskabet, men disse mærker løsriver oftest fra redskabet ved tab. For at få kontrolsystemet til at fungere er det derfor nødvendigt at øge mærkningen på både passive og aktive (f.eks. bundtrawl) redskaber markant.

Vi opfordrer på det kraftigste til, at der sikres oprydningsansvar og omkostninger forbundet hertil, som en del af det udvidede producentansvar for fiskeredskaber, der indeholder plast. Samt at der anvendes den kortlægning fra DTU Aqua, som forventes færdig inden længe, til at få bjærget og hermed indsamlet de spøgelsesnet, der er i det danske farvand.

I forlængelse hertil ser vi gerne et forbud mod brugen af fiskekasser i EPS. Det skyldes, at EPS-fiskekasserne smuldrer og giver et betydeligt bidrag til forurening med mikroplast. Samtidig medvirker disse også til kvælning af fugle og andre dyr til havs, da de forveksler det med føde.

Udfasning af dolly ropes

Vi ønsker ligeledes en hurtig udfasning af anvendelsen af de såkaldte dolly ropes. Dolly ropes monteres på undersiden af trawlposer for at skåne redskabet mod slid på havbunden. Når redskabet slides, løsriver dolly rope-filamenter og ender i det marine miljø. Derfor må dolly ropes betegnes som både engangspast og henkastet affald, og der bør indføres foranstaltninger hertil. Langs danske kyster findes helt enorme

mængder af disse løsrevne tovfilamenter, som udgør en trussel for f.eks. havfugle, som bl.a. bruger materialet til redebygning. I denne sammenhæng er der bl.a. i Helgoland i Tyskland dokumenteret mortalitet hos havfuglene pga. indvikling og kvælning i dolly rope-fragmenter. Det antages, at disse dolly rope-fragmenter udgør en potentielt enorm kilde til direkte plastforurening, og bør på baggrund af dette udfases helt. Denne indsats skal ske i EU og i UK, da det bl.a. også er de internationale fiskerier med bomtrawl, som er ophav til de mange løsrevne filamenter, som deponeres af havstrømme særligt langs den danske vestkyst.

Danmark har en enestående mulighed for at sætte høje standarder og blive førende indenfor håndteringen af problemet med spøgelsesnet. Både i forhold til sporing, oprensning, tilbagetagning og genanvendelse. Vi opfordrer derfor til, at Miljøministeren sætter ambitiøse mål herfor og ikke henfalder til minimumsimplementering. Herved er der for meget at miste, både for havmiljøet og for erhvervslivet.

Vi står naturligvis til rådighed, hvis I ønsker en uddybning eller på anden måde drøftelse af vores hørings svar.

Med venlig hilsen

Anne Aittomaki, Strategisk Direktør, Plastic Change

Lone Mikkelsen, Seniorrådgiver, Rådet for Grøn Omstilling

Mette Ranfelt, Miljøpolitisk chefrådgiver og Jens Peter Mortensen, Ph.D. Danmarks Naturfredningsforening

Pernille Haagen, Rådgiver, WWF Verdensnaturfonden

Naja Andersen, Politisk seniorrådgiver, Oceana

Links/rapporter:

Aarhus Universitet - DCE – Nationalt Center for Miljø og Energi nr. 359 (2019): Mængder, Sammensætning og trends i udviklingen af marint affald på danske referencestrande. <https://dce2.au.dk/pub/SR359.pdf>

Astra: Kristian Syberg, Yvonne Shashoua, Steffen Foss Hansen m.fl. (2019): Plastforurening i Danmark. Resultat af masseeksperiment 2019. https://naturvidenskabsfestival.dk/sites/default/files/mx_2019_resultatrapport.pdf

Welden, N. A. and Cowie, P. (2017): Degradation of common polymer ropes in a sublittoral marine environment. Marine Pollution Bulletin, 118(1- 2), 248 - 253. (doi:10.1016/j.marpolbul.2017.02.072) <http://eprints.gla.ac.uk/166747/1/166747.pdf>

Oprensning af 268 tons i Polen:

https://wwf.panda.org/knowledge_hub/where_we_work/baltic/solution/fisheries_reform/ghost_nets/

Oprensning i Norge: <http://cnogear.org/news/english/the-annual-norwegian-retrieval-survey-is-finished>

WWFs egen webportal:

<https://www.google.com/maps/d/u/0/edit?mid=1IW9fGyNWE1tdImcOoc4Z4dcXmcc&ll=55.24067497647478%2C11.349015599301019&z=7>

Om dolly ropes:

<https://www.dr.dk/nyheder/regionale/midtvest/personlig-hjertesag-bliver-til-forskning-bastian-vil-stoppe-forurening-i>

http://www.dollyropefree.com/about_dolly_ropes

<https://levendehav.dk/wp-content/uploads/2020/10/Rapport-LLH-Spoegelsesgarn-final-PDF.pdf>

<https://www.aqua.dtu.dk/nyheder/2019/08/kortlaegning-af-spoegelsesnet?id=dda685fe-5564-4330-a2aa-fbe862fb0d3b>

<https://fiskeristyrelsen.dk/erhvervsfiskeri/kontrol/>

https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/E-8-2018-000732_DA.html